

NL

NL

NL

EUROPESE COMMISSIE

Brussel, 17.3.2010
COM(2010)103 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE
AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT**

**Tweejaarlijks verslag over de bijzondere kaderregeling voor bijstand ten behoeve van
de traditionele ACS-leveranciers van bananen**

SEC(2010)331

1. INLEIDING

De bijzondere kaderregeling voor bijstand ten behoeve van de traditionele ACS-leveranciers van bananen is in 1999 in het leven geroepen om die leveranciers te helpen zich aan de wijzigende internationale concurrentie aan te passen, en is in december 2008 verstreken. De regeling kwam ten goede aan twaalf traditionele leveranciers van bananen: Belize, Kameroen, Kaapverdië, Ivoorkust, Dominica, Grenada, Jamaica, Madagaskar, Saint Lucia, Saint Vincent en de Grenadines, Somalië en Suriname. In totaal is circa 376 miljoen euro toegekend in het kader van deze regeling.

De doelstellingen waren ofwel het concurrentievermogen van de traditionele ACS-bananenproducenten te verbeteren ofwel, indien dit niet meer haalbaar was, de diversificatie te ondersteunen. Het doel moest worden bereikt door onderstaande projecten:

- opvoering van de productiviteit,
- verbetering van de kwaliteit,
- aanpassing van productie en afzet aan de kwaliteitsnormen van de EU,
- oprichting van producentenorganisaties met de klemtoon op verbetering van de afzet en de ontwikkeling van milieuvriendelijke productiemethoden, met inbegrip van fair trade,
- ontwikkeling van afzetstrategieën met het oog op de naleving van de eisen van de gemeenschappelijke marktordening van de EU,
- bijstand aan producenten bij het ontwikkelen van milieuvriendelijke productiemethoden, met inbegrip van fair trade,
- steun voor diversificatie wanneer het concurrentievermogen van de sector ontoereikend is.

De jaarlijkse nationale toewijzingen waren gebaseerd op de concurrentiekloof ten opzichte van de leveranciers van derde landen en het belang van de bananenteelt voor de economie van de verschillende ACS-landen¹. De jaarlijkse begroting is geleidelijk teruggelopen van 44,5 miljoen euro (1999) naar 29,2 miljoen euro (2008). Tot 2003 werd relatief meer steun verleend aan landen met een bredere concurrentiekloof. Vanaf 2004 is een verminderingcoëfficiënt toegepast ten gunste van landen die hun concurrentievermogen hadden verbeterd.

2. RECHTSGRONDEN

Op 22 april 1999 heeft de Raad zijn goedkeuring gehecht aan Verordening (EG) nr. 856/1999² tot instelling van een bijzondere kaderregeling voor bijstand ten behoeve van de traditionele ACS-leveranciers van bananen. Op 22 juli 1999 heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan Verordening (EG) nr. 1609/1999³ tot vaststelling van gedetailleerde bepalingen voor de uitvoering.

---

¹ De methodiek is nader toegelicht in Verordening (EG) nr. 1609/1999 van de Commissie van 2 juli 1999, PB L 190 van 23.7.1999, blz. 14.

² PB L 108 van 27.4.1999, blz. 2.

³ PB L 190 van 23.7.1999, blz. 14.

In 2007 en 2008 beliep de begrotingslijn respectievelijk 28,67 miljoen euro en 29,226 miljoen euro. De besluiten van de Commissie tot vaststelling van de bedragen per land zijn respectievelijk op 23 april 2007⁴ en 21 april 2008⁵ goedgekeurd.

Artikel 9 van de verordening van de Raad bepaalt: *"De Commissie dient op 31 december 2000 en elke twee jaar daarna bij het Europees Parlement en de Raad een verslag in over de uitvoering van deze verordening. Dit verslag gaat in voorkomend geval vergezeld van voorstellen"*. Dit verslag bestrijkt de jaren 2007 en 2008⁶ en gaat vergezeld van een werkdocument van de Commissie.

3. MARKTINFORMATIE

De EU is de grootste consument en importeur van bananen in de wereld. Vergeleken met 2007 werd in 2008 in de EU 5 416 449 ton bananen verbruikt (+3,5%). Daarvan werd 4 848 889 ton (+3,7%) ingevoerd uit derde landen en was 567 560 ton (+2,3%) van binnenlandse oorsprong. In 2008 heeft de VS 3 976 146 ton bananen ingevoerd, wat een daling met 0,7% vergeleken met 2007 vertegenwoordigt. De bananeninvoer in de VS was voor het overgrote deel van Midden- en Zuid-Amerikaanse oorsprong (terwijl de ACS-bananen 0,003% van de totale invoer vertegenwoordigden).

De bananenaanvoer in de EU is afkomstig van meestbegunstigde landen (MFN-landen, in hoofdzaak landen van Midden- en Zuid-Amerika), landen van Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS-landen) en binnenlandse producenten.

In 2008 vertegenwoordigde het verbruik van MFN-bananen in de EU 72,5%, terwijl de ACS-bananen goed waren voor 17% en de EU-productie voor de overige 10,5%. De belangrijkste MFN-bananenleveranciers waren Ecuador, Colombia en Costa Rica, met respectievelijk 1 328 033 ton, 1 278 133 ton en 893 395 ton van de invoer. Nog in 2008 waren de belangrijkste ACS-leveranciers Kameroen, Ivoorkust en de Dominicaanse Republiek, met een uitvoer van respectievelijk 279 530, 216 583 en 170 396 ton.

Kaapverdië, Grenada, Madagaskar en Somalië voeren niet langer bananen uit naar de EU.

4. EU-HANDELSREGELING

Met ingang van 1 januari 2006 past de EU een MFN-tarief van 176 euro/ton toe op de bananeninvoer, overeenkomstig de verbintenissen van de EU om van haar vroegere contingentregeling over te schakelen op een zuiver tariefstelsel. Uit de statistieken over het effect van de nieuwe regeling op de invoer blijkt dat de voorwaarden voor markttoegang behouden blijven en de invoer stijgt.

Tijdens deze periode hadden bananen van oorsprong uit minst ontwikkelde landen rechten- en contingentvrije toegang tot de EU-markt in het kader van het initiatief "alles behalve wapens". Sinds 1 januari 2008 geldt dezelfde regeling voor bananen

---

⁴ Besluit van de Commissie C/2007/1744.

⁵ Besluit van de Commissie C/2008/1424.

⁶ Het vorige verslag bestreek 2005 en 2006 (COM(2006)806 definitief).

van oorsprong uit ACS-landen die overeenkomsten hebben gesloten waarbij een economisch partnerschap wordt vastgesteld of die tot een partnerschap leiden. Alle ACS-landen die niet tot de groep van minst ontwikkelde landen behoren en die in 2007 bananen hebben uitgevoerd, hebben een tussentijdse of volwaardige economische partnerschapsovereenkomst geparafeerd of ondertekend.

5. FINANCIERINGSBESLUITEN

5.1. Begrotingsonderdeel 2007

Na goedkeuring van de financieringsvoorstellen zijn de twaalf financieringsovereenkomsten voor een bedrag van 28,67 miljoen euro begin 2008 ondertekend (tabel 1).

Circa 42% van de middelen was bestemd voor verbetering van het concurrentievermogen van de bananenuitvoer in vier begunstigde landen en 58% voor diversificatie in acht begunstigde landen (grafieken 1 en 2).

5.2. Begrotingsonderdeel 2008

Na goedkeuring van de financieringsvoorstellen zijn de twaalf financieringsovereenkomsten voor een bedrag van 29,23 miljoen euro begin 2009 ondertekend (tabel 1).

**Tabel 1: Begrotingsonderdeel 21 06 05 (ex B7-8710) : steun voor de ACS-bananenteelt
1999 – 2008**

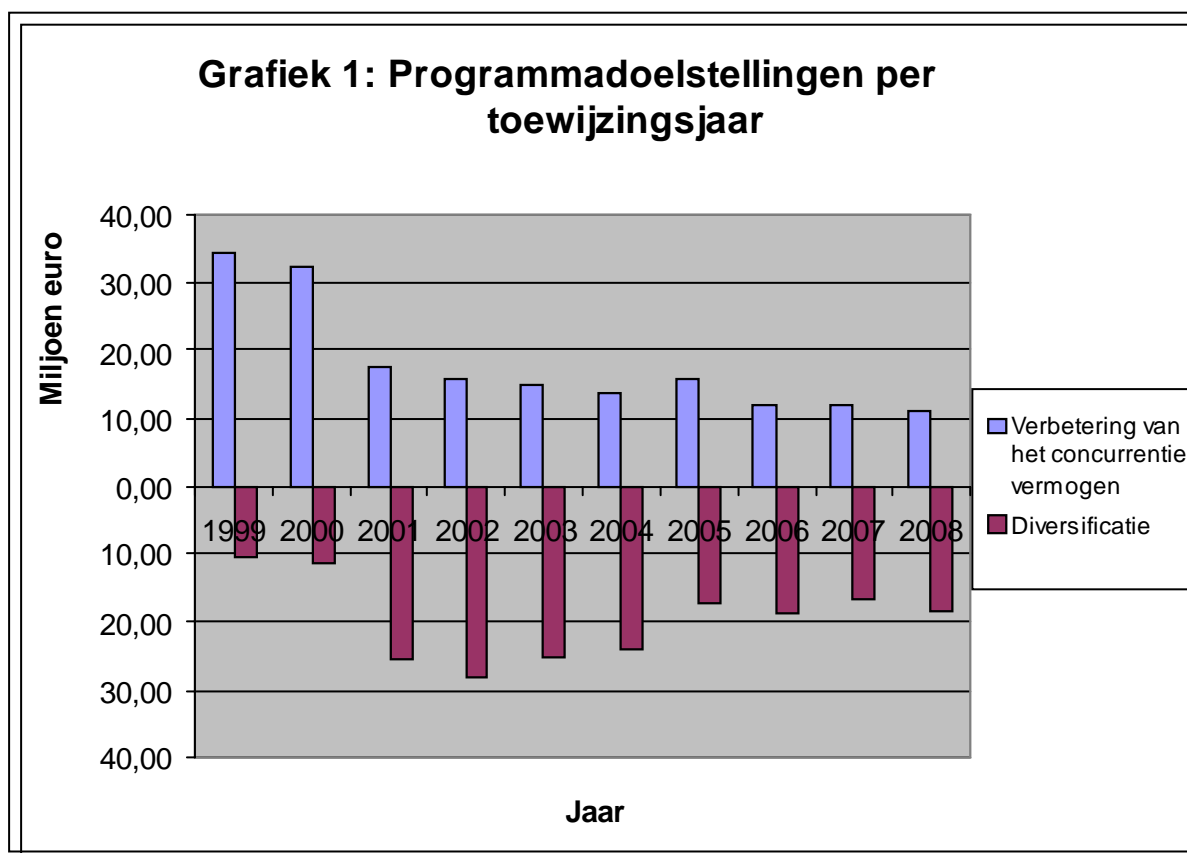
Caribische landen	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Totaal
Belize	3 100 000	3 100 000	3 450 000	3 500 000	3 200 000	2 930 000	2 490 000	2 110 000	1 800 000	2 039 000	27 719 000
Jamaica	5 300 000	5 300 000	5 000 000	4 700 000	4 400 000	4 830 000	4 110 000	3 490 000	2 970 000	2 525 000	42 625 000
Dominica	6 500 000	6 500 000	6 700 000	6 400 000	5 900 000	5 300 000	4 510 000	3 830 000	3 260 000	3 603 000	52 503 000
Saint Lucia	8 500 000	8 875 000	9 200 000	8 800 000	8 000 000	7 260 000	6 170 000	5 410 000	4 600 000	4 808 000	71 623 000
Saint Vincent	6 100 000	6 450 000	6 400 000	6 100 000	5 600 000	5 330 000	4 530 000	3 850 000	3 270 000	3 463 000	51 093 000
Grenada	1 000 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	5 500 000
Suriname	3 100 000	2 700 000	2 700 000	2 500 000	2 200 000	2 310 000	1 960 000	1 670 000	1 420 000	1 207 000	21 767 000
Subtotaal	33 600 000	33 425 000	33 950 000	32 500 000	29 800 000	28 460 000	24 270 000	20 860 000	17 820 000	18 145 000	272 830 000
Afrikaanse landen											
Kameroen	6 200 000	5 700 000	5 600 000	5 100 000	4 500 000	4 380 000	3 720 000	3 210 000	4 260 000	4 607 000	47 277 000
Ivoorkust	4 700 000	4 350 000	2 850 000	2 600 000	2 100 000	1 380 000	3 750 000	4 120 000	4 310 000	4 386 000	34 546 000
Somalië	n.v.t.	n.v.t.	600 000	2 800 000	2 600 000	2 070 000	1 760 000	1 500 000	1 280 000	1 088 000	13 698 000
Kaapverdië	n.v.t.	600 000	n.v.t.	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	4 100 000
Madagaskar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	500 000	3 500 000
Subtotaal	10 900 000	10 650 000	9 050 000	11 500 000	10 200 000	8 830 000	10 230 000	9 830 000	10 850 000	11 081 000	103 121 000
TOTAAL	44 500 000	44 075 000	43 000 000	44 000 000	40 000 000	37 290 000	34 500 000	30 690 000	28 670 000	29 226 000	375 951 000

Circa 37% van de middelen is bestemd voor de financiering van activiteiten om het concurrentievermogen van de bananenuitvoer in drie begunstigde ACS-staten te verbeteren. Ongeveer 63% van de middelen gaat naar diversificatie in de overige begunstigde landen (grafiek 1).

5.3. Programmadoelstellingen

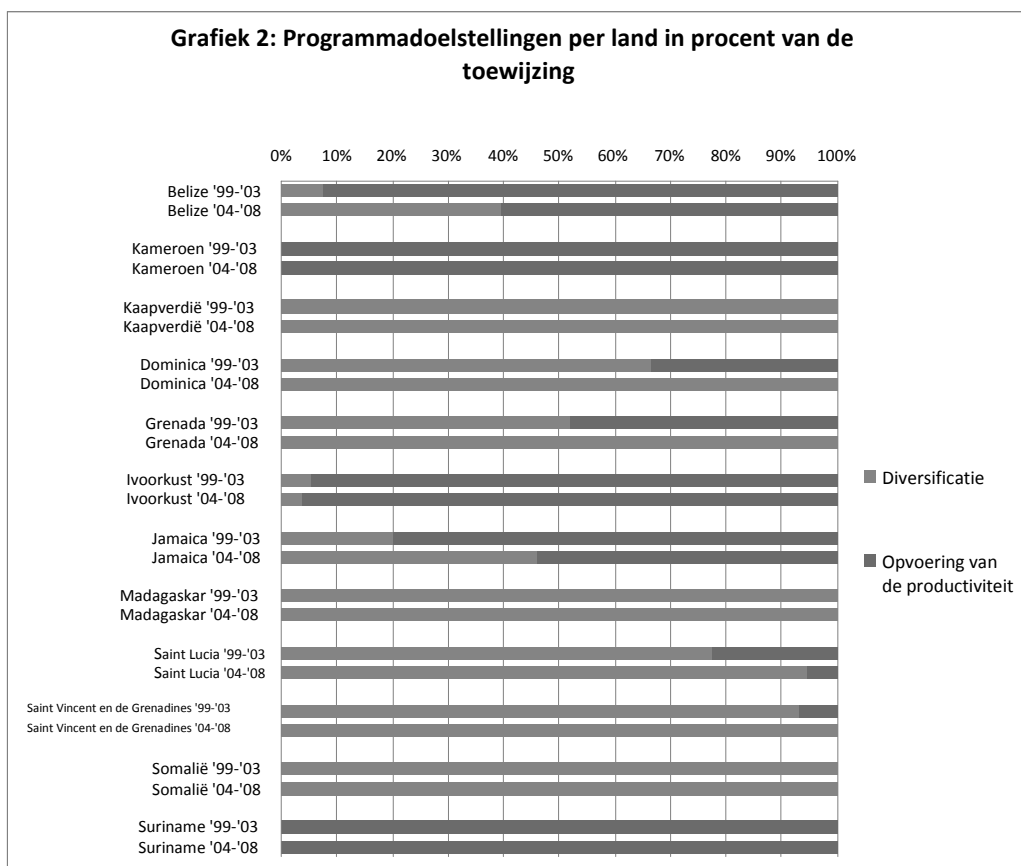
5.3.1. Responsstrategieën 1999 – 2008

De oorspronkelijke strategieën voor ondersteuning van de bananensector waren in de meeste landen gericht op verbetering van het concurrentievermogen en in Kaapverdië, Madagaskar en Somalië op diversificatie van de landbouw. In Saint Vincent werden de twee doelstellingen gecombineerd.

De strategieën zijn circa 2002 bijgewerkt, waarbij de doelstelling voor de Bovenwindse eilanden is omgeschakeld op diversificatie.

Zowel in Belize als in Jamaica werd in de herziene strategieën een hoger bedrag voor plattelandsontwikkeling uitgetrokken om de landbouwdiversificatie te stimuleren, aangezien door de daling van de export (Jamaica) en de toename van productiviteit en efficiency (Belize) de behoefte aan ongeschoolde arbeidskrachten was afgenomen en de kleinste bananentelers uit de exportmarkt werden verdrongen.

5.3.2. *Verbetering van het concurrentievermogen*

In 2005-2008 werden in drie landen projecten voor de verbetering van het concurrentievermogen van de bananenexporteurs voortgezet. In 2007-2008 heeft Belize meer middelen voor diversificatie uitgetrokken. Jamaica heeft slechts een beperkt bedrag voor de verbetering van het concurrentievermogen gebruikt, hoewel het in beide jaren onder zware orkanen te lijden had.

In het kader van deze doelstelling worden de volgende activiteiten gesteund:

- Heraanleg van plantages in Kameroen, Suriname en Jamaica.
- In Belize, Kameroen, Ivoorkust, Jamaica en Suriname: investeringen om kwaliteitscertificeringen van EurepGAP en/of ISO 14001 te verwerven/behouden⁷.
- Behandeling, verpakking en opslag in Kameroen, Ivoorkust en Suriname.
- Sociale infrastructuur op plantages en sociale microprojecten voor plantagearbeiders in Belize, Kameroen en Ivoorkust.
- Technische bijstand in Kameroen, Ivoorkust en Jamaica en institutionele steun voor Belize en Jamaica.

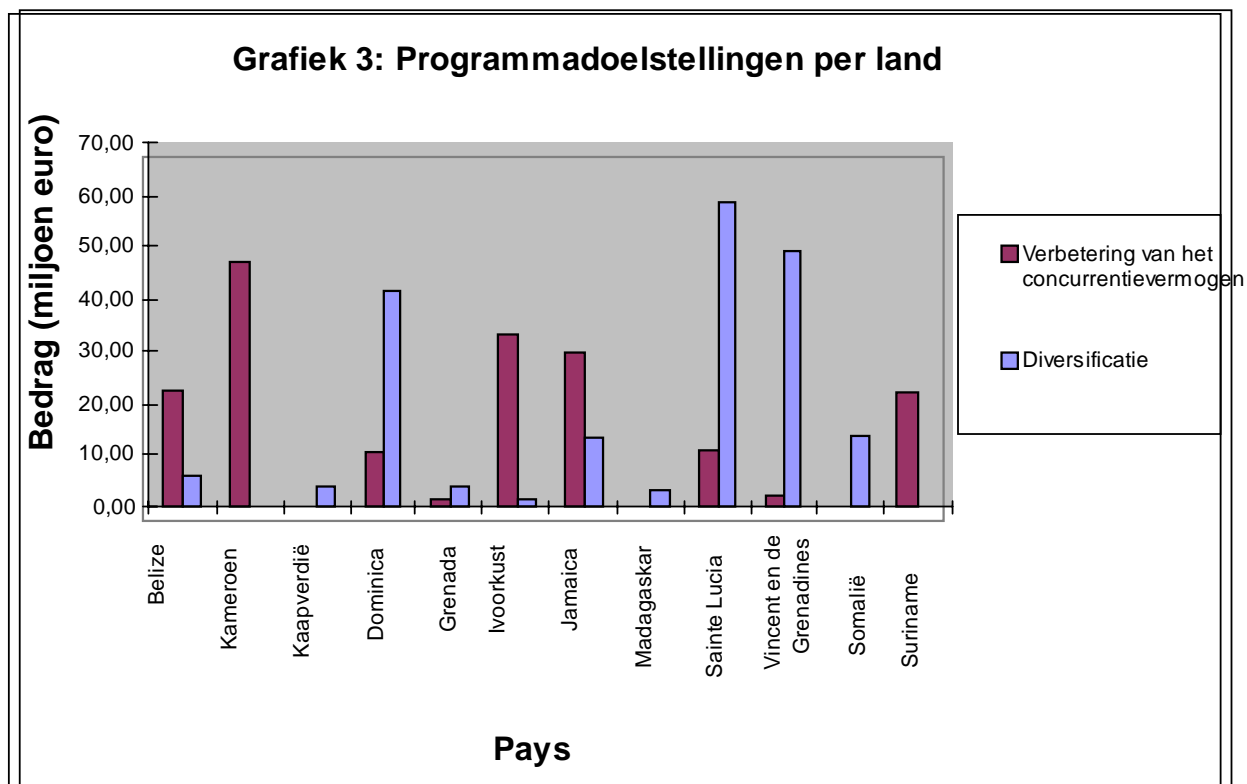
De programma's ter ondersteuning van het concurrentievermogen vertegenwoordigden bijna 48% van de totale toewijzingen tussen 1999 en 2008. In 2007 en 2008 is dat cijfer gedaald naar 42%, respectievelijk 37%.

⁷ De kwaliteitsnormen worden door grote Europese detailhandelaars opgelegd.

De vier landen die deze doelstelling nog steeds ondersteunen (Belize, Kameroen, Ivoorkust en Suriname) hebben in de periode 2006-2008 de naar de EU uitgevoerde hoeveelheden in stand gehouden of verhoogd.

De uitvoer uit Jamaica is in 2007-2008 door orkaanschade getroffen: 32 000 t in 2006, 18 000 t in 2007 en 0 t in 2008.

5.3.3. Diversificatie

In 2007 kozen acht en in 2008 negen landen voor diversificatiesteun. In de periode vanaf het begin van de jaren negentig tot 2002 hebben Kaapverdië, Dominica, Grenada, Madagaskar, Somalië, Saint Lucia en Saint Vincent ofwel hun uitvoer stopgezet of is die uitvoer sterk teruggelopen. Dominica, Saint Lucia en Saint Vincent zijn erin geslaagd hun uitvoer vanaf 2003 op een lager peil te handhaven (ongeveer 20% à 33% van de hoeveelheden van 1993). Belize en Jamaica zijn in 2007 en 2008 overgeschakeld op diversificatie (grafiek 6).

De programma's 2007-2008 omvatten de volgende activiteiten:

- Investerings in toerisme om in het oostelijke Caribische gebied nieuwe werkgelegenheid voor telers en arbeiders in de bananensector te creëren.
- Uitbreiding van de activiteiten tot de tuinbouw, met het oog op de afzet op plaatselijke markten op Madagaskar en in de toeristische sector alsook de plaatselijke markten in het oostelijke Caribische gebied en op Jamaica; institutionele steun ter versterking van landbouwvoorlichting.

- Versterking van de toeristische en/of de particuliere sector in het oostelijke Caribische gebied.
- Plattelandsontwikkeling in Belize, Kaapverdië, Jamaica en Somalië (met inbegrip van investeringen in kleinschalige irrigatie).
- Technische bijstand en institutionele ondersteuning in de negen landen.

6. TENUITVOERLEGGING

6.1. Algemeen

Hoewel de regeling in december 2008 is verstreken, zal de uitvoering van de lopende programma's nog een aantal jaren in beslag nemen.

De programma's worden uitgevoerd onder gecentraliseerd beheer (Grenada, Suriname, Kameroen en Somalië) en gedeeltelijk gedecentraliseerd beheer (Belize, Jamaica, Dominica, Saint Lucia, Saint Vincent, Kaapverdië, Ivoorkust en Madagaskar).

6.2. Betalingsverplichtingen

In het algemeen is de uitvoering van de programma's sinds 2007 dankzij de getroffen maatregelen aanzienlijk versneld. Zowel de betalingsverplichtingen als de betalingen lagen in 2007 en 2008 aanzienlijk hoger dan de toewijzingen (grafiek 4 en tabel 1), waardoor de vertragingen werden verminderd.

Tabel 2: Vastleggingen en betalingen

	EURO
TOTALE TOEWIJZINGEN CARIBISCH GEBIED + AFRIKA 1999-2008	375 951 000,00
	EURO
VASTLEGGINGEN CARIBISCH GEBIED + AFRIKA 1999-2008	281 020 642,64
	EURO
BETALINGEN CARIBISCH GEBIED + AFRIKA 1999-2008	195 151 162,19
	EURO
RAC (NOG VAST TE LEGGEN SALDO) CARIBISCH GEBIED + AFRIKA 1999 - 2008	94 930 357,36
	EURO
RAL (NOG BETAALBAAR TE STELLEN BEDRAG) CARIBISCH GEBIED + AFRIKA 1999 - 2008	180 799 837,81

	EUR	
Toewijzingen Caribisch Gebied + Afrika 2006 - 2008	88 586 000,00	
Vastleggingen Caribisch Gebied + Afrika 2006-2008	15 585 626,72	17,6 %
Toewijzingen Caribisch Gebied + Afrika 2003-2005	111 790 000,00	
Vastleggingen Caribisch Gebied + Afrika 2003-2005	105 360 348,52	94,2 %

Eind 2008 was 73% vastgelegd voor contracten, vergeleken met een vastleggingspercentage van 48% eind 2006 (tabel 3). Gemiddeld verstreek na de goedkeuring van een financieringsbesluit twee jaar eer de middelen voor het grootste deel voor geplande contracten waren vastgelegd. Voor de toewijzingen in 2007-2008 wordt ernaar gestreefd die tijd in te korten tot ten hoogste achttien maanden. Het streefdoel is de middelen voor het grootste deel vast te leggen in 2010, afgezien van evaluaties achteraf en audits.

Eind 2008 bedroeg het totale nog vast te leggen saldo (RAC)⁸ 27%, vergeleken met 52% eind 2006.

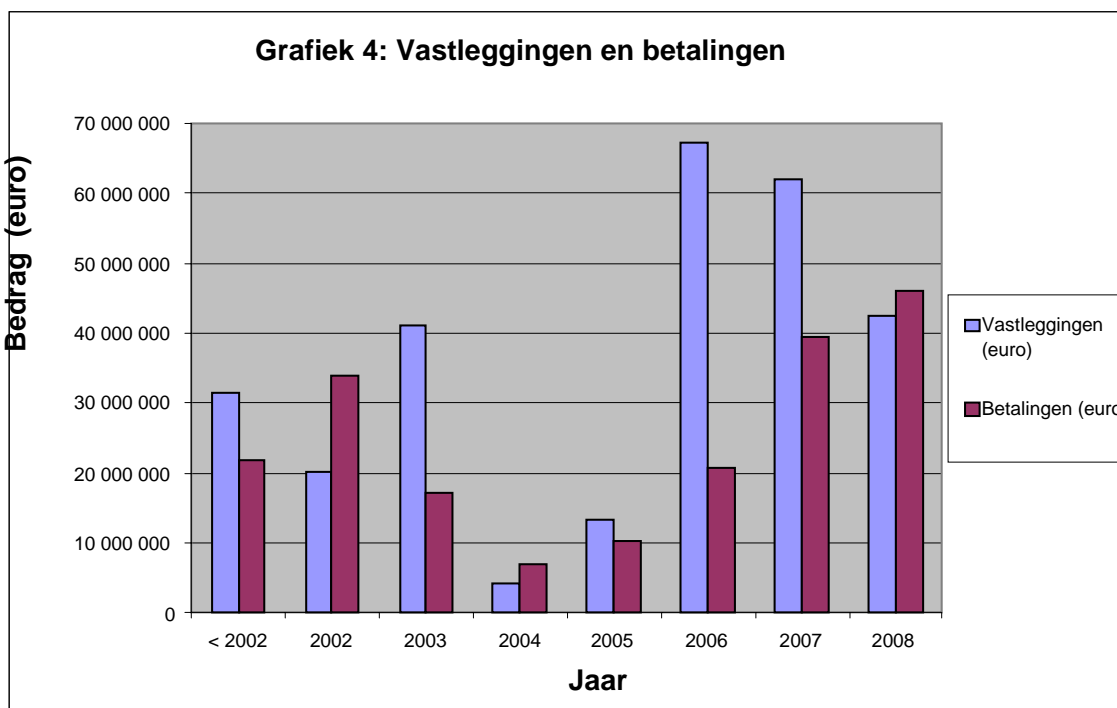
⁸ RAC (reste à contracter) verwijst naar het percentage van de projecttoewijzing waarvoor geen contracten betreffende werken, leveranties, diensten of subsidies, of programmabestekken zijn ondertekend.

Tabel 3: Financiële situatie per toewijzingsjaar

Alle landen	Jaar	Toewijzingen (euro)	Vastleggingen (euro)	Betalingen (euro)	RAC (euro)	RAC (%)	RAL (euro)	RAL (%)
	1999	44 500 000,00	43 475 608,78	42 095 728,17	1 024 391,22	2%	2 404 271,83	5%
	2000	44 075 000,00	39 934 158,83	33 462 635,64	4 140 841,17	9%	10 612 364,36	24%
	2001	43 000 000,00	40 483 859,31	34 977 171,91	2 516 140,69	6%	8 022 828,09	19%
	2002	44 000 000,00	36 181 040,48	22 480 047,18	7 818 959,52	18%	21 519 952,82	49%
	2003	40 000 000,00	37 249 522,44	23 573 857,92	2 750 477,56	7%	16 426 142,08	41%
	2004	37 290 000,00	35 385 028,32	20 854 670,49	1 904 971,68	5%	16 435 329,51	44%
	2005	34 500 000,00	32 725 797,76	12 574 525,20	1 774 202,24	5%	21 925 474,80	64%
	2006	30 690 000,00	13 496 220,72	4 420 564,68	17 193 779,28	56%	26 269 435,32	86%
	2007	28 670 000,00	2 089 406,00	711 961,00	26 580 594,00	93%	27 958 039,00	98%
	2008	29 226 000,00	0,00	0,00	29 226 000,00	100%	29 226 000,00	100%
Subtotaal		375 951 000,00	281 020 642,64	195 151 162,19	94 930 357,36	25%	180 799 837,81	48%
	Studies	900 000,00	695 731,50	635 195,31	204 268,50	23%	264 804,69	29%
Totaal		376 851 000,00	281 716 374,14	195 786 357,50	95 134 625,86	25%	181 064 642,50	48%

6.3. Betalingen

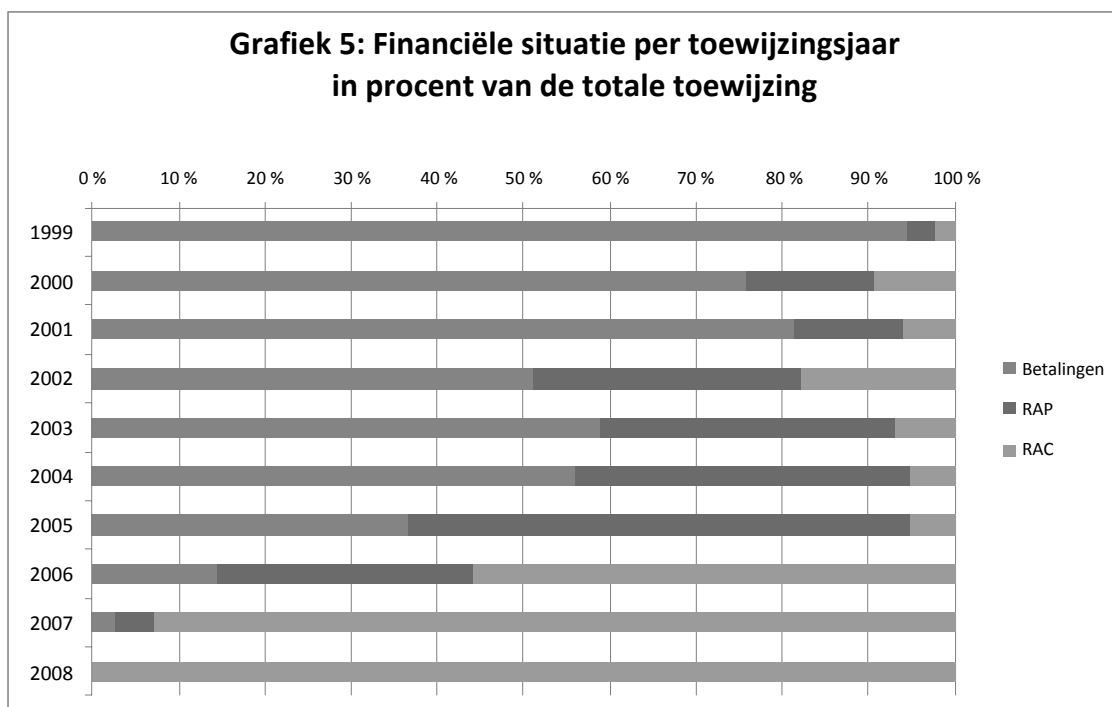
Eind 2008 beliepen de totale betalingen 52%, wat een grote verbetering is vergeleken met 35% eind 2006 (tabel 3).

De betalingen zijn sinds 2005 gestegen tot 46 miljoen euro in 2008, meer dan het dubbele van 2006. De vastleggingen zijn aanzienlijk verminderd. De betalingen plus het nog te betalen saldo (RAP)⁹ zijn gelijk aan de vastleggingen.

Naar verwachting zullen de betalingen in 2009 en 2010 oplopen tot 60 miljoen euro. De resterende middelen zouden in 2011-2012 moeten worden uitbetaald, afgezien van evaluaties achteraf en audits.

⁹ Het nog te betalen saldo (RAP) verwijst naar het percentage van de middelen waarvoor betalingsverplichtingen of contracten zijn aangegaan, maar waarvoor nog geen betalingen hebben plaatsgevonden.

Eind 2008 bedroeg het totale RAL-saldo¹⁰ 48%, vergeleken met 65% eind 2006.

6.4. Vorderingen op landenniveau

De ACS-landen die hebben gekozen voor verbetering van het concurrentievermogen (Belize, Jamaica, Suriname, Kameroen en Ivoorkust) hebben hun programma's sneller uitgevoerd en hebben bijgevolg een lager RAC (19%-24%) en een lager RAL (35%-56%) (tabel 4).

De ACS-landen die zich op diversificatie hebben gericht (Dominica, Grenada, Saint Lucia, Saint Vincent, Kaapverdië, Madagaskar en Somalië) hebben hun uitvoeringstempo sinds 2006 opgevoerd. De cijfers voor het RAC (19%-74%) en het RAL (32%-81%) lopen echter sterker uiteen en liggen hoger dan het algemene gemiddelde van 25,3% (RAC) en 48,1% (RAL).

¹⁰ Het RAL verwijst naar de nog niet uitbetaalde middelen die aan een programma zijn toegewezen (uitgedrukt in %). Dit omvat het RAP voor bestaande uitvoeringscontracten.

Tabel 4: Financiële situatie per land

	Toewijzingen (euro)	Vastleggingen (euro)	Betalingen (euro)	RAC (euro)	RAC (%)	RAL (euro)	RAL (%)
Belize	27 719 000,00	21 749 415,38	15 959 198,62	5 969 584,62	22%	11 759 801,38	42%
Jamaica	42 625 000,00	34 656 171,84	27 664 349,83	7 968 828,16	19%	14 960 650,17	35%
Dominica	52 503 000,00	39 472 434,09	22 441 384,45	13 030 565,91	25%	30 061 615,55	57%
Saint Lucia	71 623 000,00	50 239 673,65	33 004 820,80	21 383 326,35	30%	38 618 179,20	54%
Saint Vincent	51 093 000,00	41 290 569,20	23 600 296,00	9 802 430,80	19%	27 492 704,00	54%
Grenada	5 500 000,00	3 887 119,97	3 224 044,47	1 612 880,03	29%	2 275 955,53	41%
Suriname	21 767 000,00	16 315 936,67	12 176 565,69	5 451 063,33	25%	9 590 434,31	44%
Subtotaal Caribisch gebied	272 830 000,00	207 611 320,80	138 070 659,86	65 218 679,20	23.9%	134 759 340,14	49,4%
Kameroen	47 277 000,00	35 349 181,62	29 869 122,30	11 927 818,38	25%	17 407 877,70	37%
Ivoorkust	34 546 000,00	22 655 888,96	15 333 367,71	11 890 111,04	34%	19 212 632,29	56%
Somalië	13 698 000,00	12 350 524,26	9 301 680,17	1 347 475,74	10%	4 396 319,83	32%
Kaapverdië	4 100 000,00	1 053 727,00	776 332,15	3 046 273,00	74%	3 323 667,85	81%
Madagaskar	3 500 000,00	2 000 000,00	1 800 000,00	1 500 000,00	43%	1 700 000,00	49%
Subtotaal Afrika	103 121 000,00	73 409 321,84	57 080 502,33	29 711 678,16	28.8%	46 040 497,67	44,6%
TOTAAL	375 951 000,00	281 020 642,64	195 151 162,19	94 930 357,36	25.3%	180 799 837,81	48,1%

7. EFFECTBEOORDELING

7.1. Algemeen

Een externe evaluatie die in 2008 is besteld en in het eerste kwartaal van 2009 is voltooid, omvatte bezoeken aan acht landen (Belize, Kameroen, Ivoorkust, Dominica, Jamaica, Saint Lucia, Saint Vincent en Suriname). In het algemeen zijn de resultaten die voor het oostelijke Caribische gebied zijn gerapporteerd, ook van toepassing op de vier niet-bezochte landen.

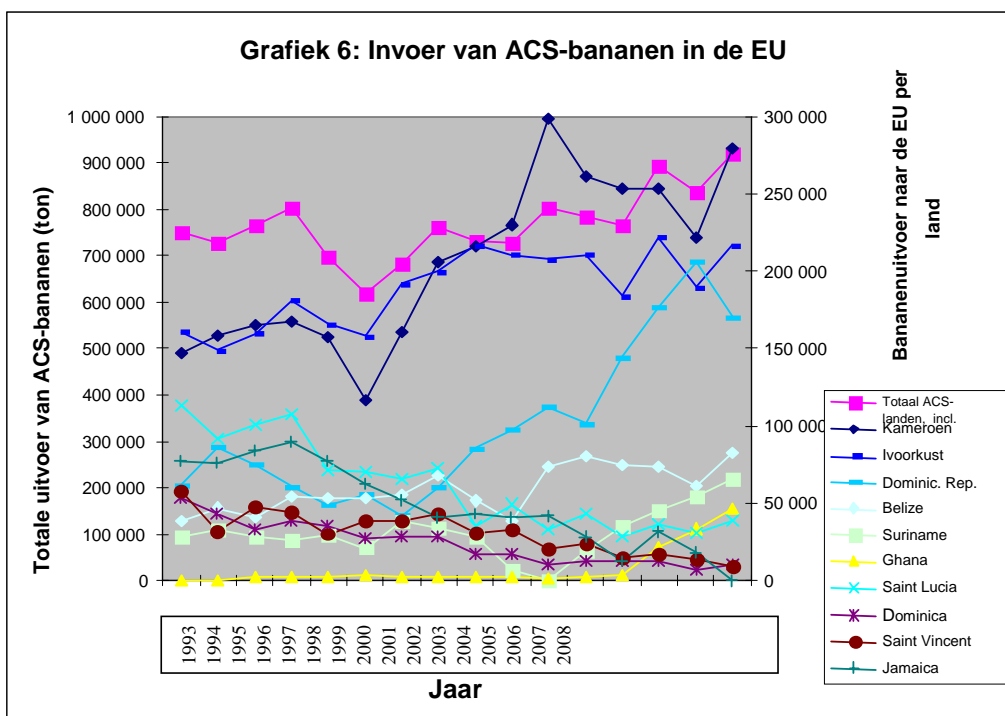
De lopende programma's werden getoetst op de volgende elementen:

- relevantie en geldigheid van de doelstellingen;
- geldigheid van de responsstrategieën per land op middellange termijn;
- efficiency en doeltreffendheid van de bijzondere kaderregeling;
- resultaten van de geplande activiteiten en effect daarvan op het concurrentievermogen van de exporterende bananentelers;
- resultaten van de geplande diversificatiewerkzaamheden en effect daarvan op (gewezen) bananentelers en (gewezen) arbeiders in de bananensector;
- haalbaarheid van de programma's.

7.2. Relevantie van de landenstrategieën

De strategieën voor de verbetering van het concurrentievermogen zijn relevant gebleken en waren duidelijk en haalbaar in landen 1) die blijf gaven van een duidelijk engagement voor die doelstelling; 2) met gunstige agronomische kenmerken; 3) die al goed gestructureerde handelsstructuren hadden en 4) die de mogelijkheid hadden om de bananensector tot een hoger technologisch en commercieel peil op te trekken (Belize, Kameroen, Ivoorkust, Suriname en aanvankelijk Jamaica). In hun programma's uit hoofde van de bijzondere kaderregeling werd prioriteit toegekend aan opvoering van de productiviteit, verbetering van de productkwaliteit en de milieuvriendelijkheid, opleiding, nichemarkten, enz. In hun strategieën werd ook rekening gehouden met verschuivingen van marktvoorwaarden en behoeften.

Voor een geslaagde diversificatie is een mengeling van initiatieven op macro-, meso- en microniveau noodzakelijk. De landenprogramma's voor economische diversificatie waren niet gespecificeerd, omvatten verschillende sectoren en hadden uiteenlopende prioriteiten en termijnen. Duidelijker richtsnoeren zouden evenwel tot betere programma's hebben geleid.

In verband met diversificatie leverde de evaluatie de volgende resultaten op:

- Er werden te veel projecten en programma's opgezet/uitgevoerd (zo bijvoorbeeld liepen in 2008 op Saint Lucia 64 activiteiten voor een bedrag van 69 miljoen euro).
- De projecten waren gericht op een te groot aantal terreinen, bijvoorbeeld toerisme, wegenbouw en ontwikkeling van de particuliere sector en de landbouw, waardoor de kans op significante effecten kleiner werd.

7.3. Impact

De bananensector speelt een cruciale rol in Belize, Kameroen, Ivoorkust, Dominica, Jamaica, Suriname, Saint Lucia en Saint Vincent. In Dominica, Saint Lucia en Saint Vincent vertegenwoordigde de bananenuitvoer respectievelijk 18,1%, 19,7% en 22,3% van de totale uitvoer van die landen in 2006 (FAO 2008). Daartegenover vertegenwoordigde de bananensector in Kameroen slechts 9% en in Ivoorkust slechts 7% van de uitvoer.

De programma's van de bijzondere kaderregeling hebben een waardevolle bijdrage geleverd tot de verbetering van het concurrentievermogen van Belize, Kameroen, Ivoorkust en Suriname, waardoor hun mogelijkheden om onder meer geliberaliseerde omstandigheden te overleven, duidelijk zijn verbeterd.

Het aandeel van de traditionele Caribische leveranciers is gedaald van 52,3% van de totale invoer van ACS-bananen in 1992 naar 13% in 2008. Tegelijk steeg de invoer

uit Afrika van 37,4% van de totale invoer van ACS-bananen in 1992 naar 59% in 2008, terwijl de uitvoer van de Dominicaanse Republiek (geen begunstigde van de bijzondere kaderregeling) en Belize toenam van 10% van de totale invoer van ACS-bananen in 1992 naar 28% in 2008.

Suriname vormt een succesverhaal. Onder meer dankzij steun van de bijzondere kaderregeling heeft de sector een heropleving gekend en zich ontpopt tot een efficiënt exporteur, de enige traditionele ACS-producent die in de periode 2006-2008 exportgroei kon registreren.

Volgens het evaluatieverslag mag worden verwacht dat de activiteiten op korte tot middellange termijn levensvatbaar zullen zijn. Of Belize, Kameroen, Ivoorkust en Suriname met een andere tariefregeling competitief kunnen blijven, zal bijna volledig afhangen van hun vermogen om hun productiviteit na 2009 op te voeren.

Het is te vroeg om te bepalen welke effecten de steun van de bijzondere kaderregeling op de economische stabiliteit en de diversificatie heeft gehad, aangezien slechts ongeveer 50% van de toewijzingen eind 2008 waren uitbetaald. Ook waren de grotere diversificatie-investeringen gericht op fysieke infrastructuur (wegen, gebouwen, enz.), waarbij heel wat tijd verloopt alvorens die voorzieningen efficiënt kunnen worden benut.

De impact kon om de volgende redenen niet worden gekwantificeerd: 1) wijzigingen in de financiële regels van de EU leidden voor ongeveer de helft van de activiteiten van de bijzondere kaderregeling in 2003-2005 tot vertraging van de betalingen en verlengingen van de uitvoeringstermijn; 2) de objectief verifieerbare indicatoren voor sommige landen, bijvoorbeeld Ivoorkust en Kameroen, waren onvoldoende ontwikkeld en konden niet worden gebruikt voor de effectevaluatie en 3) er bestonden geen systemen voor controle of gegevensverzameling om cumulatieve informatie over verwachte en/of feitelijke resultaten bijeen te brengen, bijvoorbeeld in Belize.

Onder impuls van de steun van de bijzondere kaderregeling concentreren de oostelijke Caribische landen zich thans op het creëren van de nodige voorwaarden voor een geslaagde economische diversificatie. Deze verschuiving van de traditionele afhankelijkheid van bananen naar andere mogelijkheden maakt thans deel uit van hun ontwikkelingsplannen.

De huidige klemtoon op versterking van de basisinfrastructuur (Saint Vincent en Dominica), verbetering van het onderwijs op het platteland (Belize), ontwikkeling van de particuliere sector (Saint Vincent en Saint Lucia), het opnemen van ICT-onderwijs in de leerplannen, overkoepelende plannen voor het toerisme en sociale voorzieningen zullen uiteindelijk tot positieve resultaten leiden. Landen die zich op diversificatie toeleggen, zijn thans veel meer gericht op capaciteitsopbouw om op duurzame wijze te diversifiëren.

De programma's van de bijzondere kaderregeling hadden een positief effect op de doelgroepen en -gemeenschappen, doordat de middelen voor specifieke sociale investeringen waren bestemd (d.w.z. sociale investeringsfondsen, programma's voor plattelandsontwikkeling, onderwijs en gezondheidszorg).

De bananensector in de concurrentiegerichte landen is thans beter afgestemd op de marktvereisten en het beleid en de normen van de EU op milieugebied. Onder impuls van de markt uitgewerkte productieprotocollen (bijvoorbeeld EurepGAP en ISO 14001) hebben de arbeidsomstandigheden op de bedrijven verbeterd, de mogelijkheden voor bodembescherming verhoogd en de negatieve milieueffecten verminderd. Om Europese certificering te verkrijgen waren de producenten gedwongen hun grondstoffen rationeler te benutten en het algemene gebruik van landbouwchemicaliën, verpakkingsmaterialen, machines en elektriciteit te verminderen.

De haalbaarheid van diversificatiemaatregelen hangt af van het engagement van de regering om die activiteiten in de jaarlijkse begrotingstoewijzingen en de uitgavenplanning op te nemen. Uit de evaluatie bleek dat op diversificatie gerichte landen de middelen van de bijzondere kaderregeling gebruiken voor de opbouw van nationale capaciteit om ruimere langetermijnproblemen en –doelstellingen inzake economische diversificatie aan te pakken.

8. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De Commissie heeft inspanningen gedaan om de uitvoering te versnellen met behoud van de kwaliteit, de nodige aanpassingen in de lopende projecten van de kaderregeling afgerond en de aanpassingen die in 2006, 2007 en 2008 waren goedgekeurd, herzien of geprogrammeerd. De feitelijke betalingen uit alle programma's van de kaderregeling zijn gestegen van 21 miljoen euro in 2006 naar 46 miljoen euro in 2008. De betalingen voor alle programma's zullen in 2012 worden voltooid (afgezien van evaluaties achteraf en audits).

Het werkdocument omvat een overzicht van de aanbevelingen in het verslag van 2006 over toezicht en effectevaluatie (COGEA, 2006) en de getroffen maatregelen. De acht landen die in het verslag van 2008 over toezicht en effectevaluatie waren opgenomen (HTSPE, 2009), vertoonden een duidelijke vooruitgang inzake concurrentievermogen en diversificatie.

Vorderingen bij verbetering van het concurrentievermogen en diversificatie

De programma's hebben een grote bijdrage tot de volgende doelstellingen geleverd:

- (1) Verbetering van het concurrentievermogen in Belize, Kameroen, Ivoorkust en Suriname, maar in Jamaica was de steun onvoldoende om de orkaanschade in 2005, 2007 en 2008 te compenseren.
- (2) Verbetering van de capaciteit voor geslaagde economische diversificatie in de oostelijke Caribische landen en voor landbouwdiversificatie (voorzover gecontroleerd) in Somalië, Kaapverdië en Madagaskar, hoewel de effecten nog niet volledig kunnen worden gekwantificeerd.

In de **concurrentiegerichte** landen is de bananensector thans beter afgestemd op de marktvereisten en het beleid en de normen van de EU op milieugebied, waardoor de basis voor de duurzame ontwikkeling van het bedrijfsleven is gelegd.

De tenuitvoerlegging van de aanbevelingen in het vorige verslag heeft geleid tot grote verbeteringen in de naleving van de termijnen en de kwaliteit van de tenuitvoerlegging in Belize, Jamaica en de Bovenwindse eilanden. Dit aspect was minder belangrijk voor Kameroen en Ivoorkust, die over meer gediversifieerde financieringsbronnen beschikken en dus minder afhankelijk zijn van steun.

In landen waar de **diversificatie** een prioriteit vormt, had de efficiency te lijden onder een gebrek aan doelgerichtheid en het grote aantal kleinschalige investeringen voor een gemiddeld bedrag van 1 à 1,5 miljoen euro, wat beperkte mogelijkheden voor een reële impact inhoudt. Bovendien is het verband tussen de diverse initiatieven nog steeds beperkt en onzeker.

In de externe evaluatie werd aanbevolen dat de op diversificatie gerichte ACS-landen de bijdrage van hun programma's van de bijzondere kaderregeling tot hun programma voor economische diversificatie op macroniveau onderzoeken. Dit moet een evaluatie van de samenhang van die programma's omvatten en de uitwerking/verbetering van de diversificatiestrategie van de verschillende landen bevorderen, met duidelijke prioriteiten voor onder meer de omvang en de bron van de nodige financiële middelen om de belangrijkste activiteiten te ondersteunen en te institutionaliseren.

Om de controle en evaluatie van het effect van de diversificatieprogramma's te verbeteren, wordt in het verslag ook aanbevolen het logische kader bij te werken en te verbeteren en het als instrument voor programmabeheer te gebruiken om ervoor te zorgen dat de uitvoerende organen permanent streven naar de verwachte resultaten en doorlopend zorgen voor de meting van de overeengekomen indicatoren.

De levensvatbaarheid van de uitvoer van ACS-bananen is nog steeds onzeker

De vooruitzichten voor blijvende verbetering van het concurrentievermogen zijn grotendeels afhankelijk van 1) het resultaat van de lopende internationale handelsbesprekingen en 2) het vermogen van de landen om verdere productiviteitsverhogingen en kostenbesparingen te realiseren.

In de strategieën van sommige landen ontbrak een realistische beoordeling van de problemen als gevolg van de internationale marktsituatie en de mogelijke toekomstige implicaties van de afronding van de WTO-onderhandelingen en de lopende bilaterale handelsbesprekingen. Er kunnen resultaten worden bereikt wanneer de landen 1) blijk geven van een sterk engagement om zich aan de internationale ontwikkelingen aan te passen, 2) gunstige agronomische kenmerken vertonen en 3) al beschikken over sterk gestructureerde handelssectoren.

De bananenuitvoerende landen worden verder met uitdagingen geconfronteerd. Zij moeten die gezamenlijk en met internationale steun aangaan. De internationale gemeenschap, met inbegrip van de EU, hecht steeds meer belang aan steun aan de ontwikkelingslanden om het concurrentievermogen van hun economie in het algemeen te versterken en beter gebruik te maken van de internationale handelsmogelijkheden. De EU-hulp voor handel is niet op afzonderlijke sectoren gericht. Een voorwaarde voor succes is het opstellen en bijwerken van strategieën voor handelsontwikkeling en integratie in het internationale handelstelsel waarbij verschillende actoren betrokken zijn.

De tenuitvoerlegging van de bijzondere kaderregeling over een periode van tien jaar heeft de begunstigde landen de mogelijkheid tot strategische planning geboden en zal een nuttig referentiepunt voor toekomstige maatregelen vormen.